

AKSARAY ÜNİVERSİTESİ
SOMUNCU BABA TARİH VE KÜLTÜR ARAŞTIRMALARI
UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ YAYINI

IV. Uluslararası Aksaray Sempozyumu (24-26 Ekim 2019)
Tam Metin Kitabı

EDİTÖRLER

Mehmet Sami YILDIZ
Aksaray Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi

Ayşegül CAN
Aksaray Üniversitesi,
Somuncu Baba Tarih ve Kültür Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi

Mehmet ÖZKAYA
Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

ISBN: 978-605-69519-1-6

Aralık 2019

“IV. Uluslararası Aksaray Sempozyumu” isimli kitabın tüm yayın hakları Aksaray Üniversitesi Somuncu Baba Tarih ve Kültür Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi’ne ait olup her hakkı saklıdır. Bu yayının hiçbir kısmı, editörlerin önceden yazılı izni olmaksızın çoğaltılamaz, bir geri çağrı sisteminde saklanamaz veya herhangi bir biçimde elektronik veya mekanik, kopyalama, kayıt veya başka yollarla iletilemez.

All rights of publication of the book "IV. International Aksaray Symposium" belong to Aksaray University Somuncu Baba History and Culture Research and Practice Center and all rights are reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted in any form or by any means electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior written permission of editors.

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Sami YILDIZ
Sempozyum Başkanı

İletişim
aksaraysempozyumu@gmail.com
Sekreter
Öğr. Gör. Ayşegül CAN (Aksaray Üniversitesi)

IV. Uluslararası Aksaray Sempozyumu (24-26 Ekim 2019)
4th. International Aksaray Symposium (24-26 October 2019)

Tam Metinler / Full Texts

İÇİNDEKİLER

KURULLAR	I
Takdim	III
Sunuş	IX
BİLDİRİ TAM METİNLERİ	11
Aksaray'da Güherçile Üretimi ve Yaşanan Sorunlar (1785-1900)	1
Burak Kocaoğlu.....	1
Çilehane Kültürü: Aksaray Somuncu Baba Çilehanesi Örneği	13
Bülent Kara.....	13
Seher Doğan	13
Aksaray Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Dair Beklentilerinin İncelenmesi	21
Ercan Aktan	21
Ali Kuşçalı.....	21
19. Yüzyılın Sonlarında Aksaray Kazasında Kamu Düzenini Etkileyen Sosyal, Ekonomik ve İdari Sorunlar	27
Ercimet Sariay	27
Sekiz Bin Yıllık Bir Değer; Çömlekçilik ve Günümüz Durumu “Aksaray İli Güzelyurt İlçesi Örneği”	37
Gamze Uray.....	37
Hasan Rızâyî'nin Kân-i Ma'ânî Adlı Eserinde Sosyal Hayat Unsurları	51
Hasan Ekici.....	51
El-Es'ile Ve'l-Ecvibe Adlı Eserinde Cemâleddin Aksarâyî'nin Kelâmî Problemlere Yaklaşımı	71
Hüseyin Kahraman	71
Farklı Dönemlerin Kültür Merkezi Olarak Aksaray	78
İrade Halilli.....	78
Erken Dönem Anadolu Eserlerinden Aksaray Berâmûni Medresesi	88
Kerim Özdemir	88
Kadın Girişimciliği: Aksaray İli Örneği	98
Leyla İçerli.....	98
Sevilay Uslu Divanoğlu.....	98
Cumhuriyetin İlk Dönem Aksaraylı Girişimcilerinden Kamil Yazıcı'nın Girişimcilik Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi	116
Makbule Hürmet Çetinel	116
Elif Hasret Kumcu	116
Aksaray İl Halk Kütüphanesi'nin Mimari Özellikleri ve Önemi	125
Mehmet Özer	125
Yûsuf Hakîkî Dîvânı'nda Zikrin Çok Boyutlu Faydası	139
Metin Aydın.....	139

<i>Selçuklu Devrinin Sonuna Kadar Horasandan Anadolu'ya Tasavvufun Gelişimi.....</i>	148
Mohammad.N. Salim.....	148
Abdolvahid Soofızadeh	148
<i>Aksaray Bulargı Köyü Ulu Camii ve Tesisleri .....</i>	154
Mustafa Güler.....	154
Necla Kızıldağ	154
<i>Yerel Yönetimlerin Tarihi Mirası Koruma Çalışmaları ve İlgili Mevzuatın İncelenmesi: Aksaray Belediyesi Örneği.....</i>	170
Mustafa Karahancı.....	170
<i>Ebuzziya Tevfik'in Yaşamı, Konya'ya Sürgünü ve Tiyatroculuğu .....</i>	181
Necla Dağ	181
<i>Orta Anadolu'da Gayrimüslim Nüfus ve Aksaray.....</i>	188
Necmettin AYGÜN	188
Adem İBAR.....	188
<i>Aksaray'dan Devlet Merkezine Ulaşan Şikâyetler (1742-1743).....</i>	203
Necmettin Aygün.....	203
Bahar Kaymaz	203
<i>Aksaray Sancağına Dair Divân-I Hümayûn Kararlarının Tahlili (1553-1570).....</i>	216
Osman Ezici.....	216
<i>Aksaray Mutfak Kültürü ve Yemekleri.....</i>	230
Osman Güldemir.....	230
Nermin Işık	230
<i>Cumhuriyetin İlk Yıllarında Aksaray'da Sosyal ve Kültürel Yaşamda Değişimler.....</i>	252
Osman Tekeli.....	252
<i>Bir Tekke-Medrese Rekabeti Örneği: Hacı Bektaş-ı Veli ve Aksaraylı Molla Sadeddin Olayı.....</i>	264
Ramazan ATA	264
<i>Aksaray'lı Otyam Kardeşlerin 1952 Yapımı "Toprak" Filminin Göstergebilim Yöntemiyle İncelenmesi.....</i>	273
Rasim Soylu.....	273
<i>Çatalhöyük Duvar Resimlerinde Hasandağı Tasvirinin Göstergebilim İncelemesi.....</i>	284
Rasim Soylu.....	284
<i>"یحیی بن محمد أمين الدين الأقسراي نموذجاً" دور علماء الأحناف وأثرهم في مدينة أقسراي</i>	294
Saddâm Hüseyin Kâzum.....	294
Ali Kuşçalı.....	294
<i>Ressam Hasan Akın'ın "Hasan Dağı" Adlı Eserinin İncelenmesi.....</i>	304
Sevgi Kayalıoğlu	304
<i>Cemâleddîn Aksarâyî'nin Peygamber Kıssalarından Bahseden Bazı Âyetlere Getirdiği Yorumlar</i>	315
Şuayip Karataş.....	315

<i>Sürdürülebilir Tedarikçi Seçiminde Bulanık AHP Kullanımı: Aksaray'da Bir Kobi Uygulaması</i>	327
Turgut Hacıvelioğulları	327
Nurullah Umarusman.....	327
<i>Aksaray'da (İç Anadolu Bölgesi) Kuraklık Analizi</i>	340
Türkan Bayer Altın.....	340
<i>Şeyh Hamid-i Veli ve Nur Halife Şahsında Erdebil Tekkesindeki Zihniyet Değişikliği</i>	353
Vesile Albayrak Sak	353
<i>Cumhuriyet Dönemi Aksaray Şehrinde Mûsikî Kültürüne Bir Bakış</i>	366
Yıldırım Aktaş	366
Yaşar Musaoğlu.....	366

KURULLAR

Onur Kurulu

Ali MANTI (Aksaray Valisi)
Evren DİNÇER (Aksaray Belediye Başkanı)
Prof. Dr. Yusuf ŞAHİN (Aksaray Üniversitesi Rektörü)

Düzenleme Kurulu

Doç. Dr. Muhammed SARI (Aksaray Üniversitesi)
Doç. Dr. Zübeyir OVACIK (Aksaray Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Sami YILDIZ (Aksaray Üniversitesi)
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa İŞLEYEN (Aksaray Üniversitesi)
Öğr. Gör. Dr. Şerife ŞİMŞEK (Aksaray Üniversitesi)
Öğr. Gör. Ayşegül CAN (Aksaray Üniversitesi)
Öğr. Gör. Kudret Safa GÜMÜŞ (Aksaray Üniversitesi)
Arş. Gör. Efe Numan CAN (Aksaray Üniversitesi)
Arş. Gör. Hasret KÖKLÜ YAYLACI (Aksaray Üniversitesi)
Arş. Gör. Mehmet BAYRAM (Aksaray Üniversitesi)
Arş. Gör. Mehmet ÖZKAYA (Aksaray Üniversitesi)
Arş. Gör. Muhammed Emre YAYLACI (Aksaray Üniversitesi)
Arş. Gör. Nuri ÇİÇEK (Aksaray Üniversitesi)
Arş. Gör. Selim KARAGÖZ (Aksaray Üniversitesi)
Derviş SÜNE (Aksaray Üniversitesi)

Davetli Konuşmacılar

Prof. Dr. İlhan ERDEM
Prof. Dr. Üçler BULDUK
Prof. Dr. Necmettin AYGÜN
Doç. Dr. Muhammed SARI
Uzman Mehmet Akif TERZİ
Uzman Ahmet ERGÜN

Bilim Kurulu

- Prof. Dr. Ahmet Nedim SERİNSU
Prof. Dr. Aysen SOYSALDI Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Ayşegül GÜNEY Aksaray Üniversitesi
Prof. Dr. Candan TERVİEL Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Hatice Feriha AKPINARLI, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi
Prof. Dr. Lale AVŞAR Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. M. Mustafa Çakmaklıoğlu, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Prof. Dr. Mezhahir AVŞAR Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Mustafa ORAL, Aksaray Üniversitesi
Prof. Dr. Necmettin AYGÜN, Aksaray Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi
Doç. Dr. Bakıt MURZARAYIMOV, Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Doç. Dr. Cihat YILDIRIM, Aksaray Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi
Doç. Dr. Ercan AKTAN, Aksaray Üniversitesi İletişim Fakültesi
Doç. Dr. Emine FIRAT, Aksaray Üniversitesi İİBF
Doç. Dr. Fatih TUĞLUOĞLU, Aksaray Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi
Doç. Dr. İrina Pokrovskaya, Ukrayna, Kiev Milli Taras Shevchenko Üniversitesi
Doç. Dr. Muhammed SARI, Aksaray Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
Doç. Dr. Osman DOĞANAY, Aksaray Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi
Doç. Dr. Osman Zahid Çiftçi, Selçuk Üniversitesi
Doç. Dr. Selahattin ÇAVUŞ, Aksaray Üniversitesi İletişim Fakültesi
Doç. Dr. Veysel Çakmak, Aksaray Üniversitesi İletişim Fakültesi
Doç. Dr. Ömer Köse, Aksaray Üniversitesi Mühendislik Fakültesi
Doç. Dr. Remzi KUZUOĞLU, Aksaray Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi
Doç. Dr. Şahina İbrahimova Taşkent Devlet Şarkınaslık Enstitüsü Türkoloji Bölümü
Doç. Dr. Taner ARSLAN, Aksaray Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi
Doç. Dr. Tatiana Timkova, Ukrayna Kiev Milli Dilbilim Üniversitesi
Doç. Dr. Turan AÇIK, Aksaray Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi
Doç. Dr. Zübeyir OVACIK, Aksaray Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Ali KAYA Aksaray Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Banu DAVUN, Aksaray Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Eyyub ŞİMŞEK, Aksaray Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Hasan EKİCİ Aksaray Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin KAHRAMAN Aksaray Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Işıl DEMİRTAŞ Aksaray Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi İrfan Deniz YAMAN, Aksaray Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi İsmail GÜNEŞ Aksaray Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Leyla İÇERLİ, Aksaray Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet KAYA, Selçuk Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Sami YILDIZ, Aksaray Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Mehterhan FURKANİ, Aksaray Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Melih DUMAN Aksaray Üniversitesi, İletişim Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Meral HAKMA, Aksaray Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Mohammad N.Salim İslamic Azad Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Murat YILDIZ, Aksaray Üniversitesi İİBF
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa İŞLİYEN, Aksaray Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa ÖZ, Aksaray Üniversitesi Veteriner Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Mustafa SARMIŞ Aksaray Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Münevver Özge BALTA Aksaray Üniversitesi
Dr. Negizbek Şabdanaliyev Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi Türkoloji Bölümü
Dr. Öğr. Üyesi Osman OKUMUŞ Aksaray Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Ramazan ATA Aksaray Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Rasim Soylu, Aksaray Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Saddâm Hüseyin Kâzum Irak Üniversitesi İslami İlimler Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Selim Serkan ÜKTEN, Aksaray Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Şuayip KARATAŞ Aksaray Üniversitesi
Dr. Öğr. Üyesi Yılmaz EVAT, Aksaray Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Yusuf ACAR, Aksaray Üniversitesi/Turizm Fakültesi
Öğr. Gör. Dr. Şerife ŞİMŞEK, Aksaray Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi

AKSARAY BULARGI KÖYÜ ULU CAMİİ ve TESİSLERİ

Mustafa Güler¹

Necla Kızıldağ²

Özet

İslam toplumunun kültürel yönden gelişimi sağlayan en önemli müesseseler arasında camii ve onun çevresinde tesis edilmiş olan hayri yapılar gelmektedir. Bu tür hayır yapılarının yapımı, tamiri, bakımı hulasa işletilmesi gerek Selçuklular gerekse Osmanlı Devleti döneminde tamamen vakıflar tarafından ifa edilmiştir. Genellikle şahıslar tarafından yapılan bu eserlerin tüm inşa masrafları, tamir paraları, çalışan görevlilerin maaşlarının tamamı kurucular veya sonradan bu eserleri ihya edenlerin tesis ettikleri vakıflar tarafından karşılanmıştır. 1071 yılında itibaren Türk ve İslam kültürü ile tanışan Anadolu coğrafyası camiiler başta olmak üzere, bu yapıların etrafında gelişen külliyeler, kervansaraylar, su tesisleri, çeşmeler, tekke ve zaviyeler gibi doğudan batıya pek çok vakıf eseri ile imar edilmiştir. Bu tebliğde ele alacağımız ve halen bugünkü adıyla Aksaray Yeşilova Kasabasında varlığını devam ettiren Ulu Camii, Osmanlı döneminde Bulargı veya Buladıği olarak adlandırılan köyde bulunmaktaydı. Camiye ait bilgilendirme yazılarından yapılış zamanı XIX. asır olarak zikredilse de ilk yapımı XVI. yüzyılda gerçekleşmiştir. Bu husus hem Aksaray Mufassal Evkaf Tahrir Defterlerinde hem de bu çalışmanın ana kaynağını oluşturan XVIII. yüzyılın ortalarına ait belgelerdeki *Müceddeden inşa ve ihyâ eylediğim* şeklinde ifade edilen kayıtlarda oldukça sarıh görülmektedir. Tebliğimizde öncelikli olarak Camiinin tarihi yerine adını veren Bulargı Cemaati ve köyüne ait tespitler yapılmış, devamında XVI. yüzyılda yapılan camiinin 1584 tarihli Evkaf Tahririndeki vakıf kayıtları incelenmiştir. Akabinde Cumhurbaşkanlığı Başkanlık Arşivi evkâf belgeleri ve Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'ndeki belgeler esas alınarak XVIII. ve XIX. yüzyılda camii görevlilerinin kimler olduğu, ne kadar maaş aldıkları, atamalarda hangi kriterlerin esas alındığı gibi hususlar ortaya çıkarılmıştır. Keza eserin ve diğer yapıların tamiri, bakımı ve akarlarının nasıl işletildiği ortaya konulmuş, böylelikle hem yapının gerçek kuruluş zamanı hem işletilmesi hem de yanında bulunan diğer tesisler net bir şekilde bilimsel olarak tahlil edilmiştir. Böylelikle camii kısmı ayakta olsa da diğer tesisleri yıkılmış olan bir külliyenin tarihi ortaya çıkmış, bunun yanında özellikle sıbyân mektebi ve muallimden hareketle eğitim ve ibadet merkezlerinden biri daha gün yüzüne çıkarılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Camii, Vakıf, Mehmet Salih Ağa, Aksaray, Bulargı

AKSARAY BULARGI VILLAGE ULU MOSQUE AND FACILITIES

Abstract

Among the most important institutions that provide the cultural development of Islamic society are the charitable structures established in and around the mosque. The construction, repair and maintenance of such charitable structures were met by the foundations both during the Seljuk period and during the Ottoman Empire period. All construction costs, repair money, salaries of the employees were generally covered by the founders or foundations established by the reorganizers. The Anatolian geography, which became acquainted with Turkish and Islamic culture since 1071, has been constructed with many foundation works from east to west, including mosques, caravanserais, water facilities, fountains, dervishes and lodges. The Ulu Mosque, which we will discuss in this study and which still continues to exist in the town of Aksaray Yeşilova, was located in the village called Bulargı or Buladıği during the Ottoman period. The time of construction of the information letters of the mosque written without detailed research XIX. Although it is mentioned in centuries, according to our current findings, it is a work of XVI century This is evident both in the detailed Foundation tahrir books of Aksaray and in the records of the documents belonging to the middle of XVIII century, which constitute the main source of this work, which are stated in the form of pre-construction and vitality. In our communiqué, the determination of Bulargı community and village, which gave its name instead of the history of the mosque, was made and the records of the foundations of the mosque built in the XVI century in tahrir dated 1584 were examined. In the XVIII. and XIX. century, on the basis of the documents in the archives of the Directorate General of foundations and evkaf Archives, the issues such as who the mosque officials are, how much salary they receive, and what criteria are based on the appointments were revealed. It was also revealed how the repair, maintenance and operation of the works and other structures were carried out, so that both the actual time of the construction and the operation of the building and the other facilities located next to it were clearly analyzed scientifically. Thus, the history of a complex whose other facilities had been demolished, even though the mosque was still standing, was revealed, and one of the centres of education and worship was unearthed, especially from the primary school and the teacher.

Keywords: Mosque, Foundation, Mehmet Salih Ağa, Aksaray, Bulargı

¹ Prof. Dr. Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, mustafaguler4308@gmail.com

² Doktorant, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, neclakizildag26@gmail.com

GİRİŞ

1071 sonrasında Malazgirt'ten başlayarak İznik'e kadar uzanan fetih harekâtı sonrasında Anadolu coğrafyasının kimi yerlerinde cami ve mescitler başta olmak üzere tekke, zaviye ve kervansarayların yapıldığı bilinmektedir. İlk Haçlı seferleri sonrasında Anadolu Selçuklu Devleti zayıflayıp Konya'nın doğusuna çekilmesiyle, şehir merkezlerinde, derbentlerde ve yol üzerlerinde inşa edilen kimi yapılar yıkılsa da sonraki süreçte yeniden inşa ve ihyâ edilmiştir. 1176 sonrasında ise Konya ve çevresi başta olmak üzere Batı Anadolu'nun birçok şehri, geçiş noktası ve taşra yerleşimi sivil ve resmi mimari diye tabir edilen eserlerle ihyâ edilmiştir.

Anadolu Selçuklu Devleti'nin iki büyük siyaset, kültür ve idare merkezi olan Konya ve Kayseri arasındaki yol üzerine bulunan Aksaray şehri ve çevresi XII. asırdan itibaren önem kazanmaya başlamış nihayet II. İzzeddin Kılıçaslan devrinde yapılan imar ve inşa faaliyetleri ile şehir kimliğini kazanmıştır. (Şahin, 1989: 291)

Anadolu Selçuklu Devleti'nin zayıflamasının ardından Karamanoğulları'nın hâkimiyetine giren şehir, bir süre Osmanlı Kadı Burhaneddin ve Karamanlılar arasında mücadele sahnesi olmuşsa da Osmanlı hâkimiyetinin tesisinden (1397) sonra hem nüfus hem de mimari olarak hızlı bir gelişme sürecine girmiştir.

Anadolu Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı döneminde Müslüman Türk yerleşimine sahne olan tüm şehirler ve yakın çevresi gibi Aksaray şehri de XIV-XV. asırlarda çok sayıda camii, mescid, medrese, vakıf akarı, kervansaray gibi kalıcı eserlerle donanmıştır. Yapılaşmayı ve nüfusu kesintisiz takip edebilmeye başladığımız XVI. asırdan itibaren ise Osmanlı devletinin iskân ve sosyal tesisler hususundaki hassasiyeti nedeniyle sürekli artan bir gelişim sürecine sahne olmuştur.

Bu anlayış ve faaliyetin XVI. asırdan itibaren takip edilebildiği yerleşim yeri ve eserlerden biri de bu tebliğin konusu olan Bulargı Köyü, Bulargı Köyü Camii onun yanına sonraki asırlarda inşa edilen muallimhanedir.

BULARGI CEMAATİ VE KÖYÜ

Moğolların Abaka Han liderliğinde Anadolu'ya gelip Selçuklu hâkimiyetine son vermesinden sonra bu coğrafya Moğol valileri tarafından idare edilmeye başlanmıştır. Bu valiler ilk olarak Aksaray'ı idare merkezi olarak kullanmışlar, ardından Kayseri'yi de valilik olarak yapılandırıp idare merkezini ikiye çıkarmışlardır. Bu çalışmayı yakından ilgilendiren Bulargı köyünün adı o dönemde Aksaray'da Moğol valisi olarak görev yapan Mulay Bulargı'dan gelmektedir (Kılıç, 2007: 192-193; Aygün, 2016, 249-250).

Kanaatimizce bu tarihten itibaren Bulargı Bey'e nispetle Aksaray çevresine yerleşen aşiret ilk etapta konargöçer bir hayat tarzını benimsemiş olmalıdır. Nitekim Osmanlı döneminden bize ulaşan II. Bayezid dönemine ait tahrir defterlerinde aşiret Merkez Kaza ve Bekir Nahiyesinde yaşayan cemaat olarak kaydedilmiştir. Mezkûr deftere göre Bulargı (Togan, 1981: 239) Cemaatinin Aksaray'daki mevcudu 32 mücerred 23 hane ve tahmini 124 kişidir (Başkanlık Osmanlı Arşivi Tapu Tahriri Defterleri (TT), 32, s.213), Bekir Nahiyesi'nde ise daha küçük bir topluluk yaşamakta olup 7 nefer, 3 hane ve 19 tahmini nüfusu bulunmaktadır (TT, 32,s.193; Yörük, 1996: 73-74).

XVI. yüzyılın ilk yarısı ve ortalarında yapılan tahrirlerde köyün veya cemaatin adına rastlanmaması değişik ihtimalleri akla getirmektedir. Bunlardan birincisi mezkûr cemaatin kendi isteği ile o günkü Aksaray şehir merkezine yakın bir mahalle yerleşme isteğinin yerel yönetim ve merkezi idare tarafından kabul edilmiş olduğudur. İkinci ihtimal ise mecburi iskân olarak burada yerleşmeye tabi kıldıklarıdır.

BULARGI KÖYÜ CAMİİ ve VAKFİYESİ

XVI. asrını sonlarında tanzim edilen tahrir defterinin kaydını esas alarak Bulargı aşiretinin (aşiret ile ilgili detaylı bilgi için bakınız: Aygün, 2016: 249-257) yüzyılım ortalarında bugünkü Yeşilova Kasabası civarında yaşamaya başladığını kabul ediyoruz. Bu kabulümüzü güçlendiren en mühim husus, 1584 tarihli mufassal evkaf tahriri defterinde Bulargı Köyü Camiine ait vakıf akarları kayıdır (Tapu

Kadastro Genel Müdürlüğü Tapu Tahriri Defterleri (TKGM), D: 405/79a; Yörük, 2002: 220). Bu kayıttan hareketle daha önce Bulargı aşireti adıyla kaydedilen toplulukların Bulargı adını alan köye yerleştirilmiş olduğunu köyün ileri gelenleri veya bizzat Aksaray Sancak Beyinin camiye inşa etmiş olduklarını söyleyebiliriz. Merkez kazaya yakın olan köydeki camiinin akarları üç dükkân ve bir değirmen ile iki adet vakfın bakiyesidir (TKGM, D: 405/79a).

Bu camii ve vakfiye kaydı bugüne ulaşamadığından yukarıdaki tahrir defterinden hareketle zikrettiğimiz akarı ve varlığı dışında bir bilgiye sahip değiliz. Kanaatimizce camii, XVIII. asırda ya vakıf akarlarının atıl kalmasından ya da başka bir sebepten yıkılmış ve yeniden yapılamamıştır. Hal böyle olunca aşağıda geleceği üzere XVIII. asrın ikinci yarısında bir saray görevlisi tarafından yeniden ihya edilmiş ve bu sırada yanına yeni tesisler eklenmiştir.

CAMIİNİN İKİNCİ BÂNİSİ MEHMED SALİH AĞA ve VAKFİYESİ

Arşiv kayıtlarında *Ser-Çukadar-ı Silahtar-ı Şehriyari* olarak kayıtlı olan Mehmed Salih Ağa, Divan-ı Hümayun Hâceganından Hıfzı Ahmed Efendinin oğludur (Başkanlık Osmanlı Arşivi Evkaf Mektubi Kalemî Cihat Kalemî (BOA, EV MKT CHT), 201/6). Yani camiinin ikinci ve muallimhanenin ilk bânisi olan Mehmed Salih Ağa İstanbul'da görevlidir. Lakabındaki ser-çukadar-ı silahtar-ı şehriyari ifadesinde, onun Topkapı Sarayı'nda has oda civarında vazife yapan silahtarın baş elbiseçisi olduğu anlaşılmaktadır. Yani Mehmed Ağa İstanbul'da yaşamış ve vefat etmiştir. Keza babası da Divan-ı hümayun hâceganından (İpşirli, 1996: 430) olması hasebiyle İstanbul'da yaşamıştır. Bu durumda öncelikle her ikisi de mal mülk ve bürokratik olarak önemli makam sahipleridir. Bu özelliklerin sonucu gerek Mehmed Salih Ağa'nın tevarüs ettiği mallar, gerekse kendi elde ettiği maddi varlıklar dönemin şartlarına göre oldukça calibi dikkattir.

Konu ile alakalı cevaplanması gereken soru Mehmed Salih Ağa'nın neden veya hangi saikle Aksaray Sancağı'nın bir köyüne vakıf yaptığı daha doğrusu mevcut vakıf eserini ihya ederek buraya bir de muallimhâne eklediğidir.

Burada aklımıza iki ihtimal gelmektedir, bunlardan birincisi Hıfzı Ahmed Efendi'nin bu köyden yetişerek Divan-ı Hümayun'a gittiği ve oğlunun da bu hakikatten hareketle vakfını kendi köyüne hasrettiği şeklindedir, İkinci ihtimal ise Mehmed Salih Ağanın XVIII. asır ortalarında muvakkat veya daimi bir vazife ile Aksaray'a geldiği ve bu esnada Camiinin harap ve bakıma muhtaç olduğu görmesi üzerine, İstanbul'a dönüşünde meseleyi Sultana arz edip, izin aldıktan sonra camiye ihya edip sorasında yanına bir muallimhane eklettiği (Topkapı Sarayı Müzesi Arşivi Evrakı (TSMA, E): 832, 52-7-1) şeklindedir.

Camiinin ve Muallimhanenin sonraki dönem belgelerinde Mehmed Salih Ağa adına kayıtlı olmasında hareketle ikinci ihtimali daha hakikate yakın buluyoruz.

CAMIİ ile MUALLİMHANENİN VAKFI ve HAREKETLİLİĞİ

Hız. İbrahim (AS)' dan bugüne uzanan süreçte varlığını muhafaza eden veya yok olan hayrat ile akarın inşa, ihya ve tecdidinde en mühim vazifeyi vakıflar yürütmüştür. Kurucuları veya ihyacıları ya da tecdit edenleri tarafından gerektiği kadar veya daha fazla maddi destek bağlanan bu hayratın veya akarının, inşa ve ihyasında olduğu kadar, tecdidinde yani herhangi bir sebeple kaybolması durumunda geçmiş dönemlerde ve büyük oranda bugün en mühim kaynak o esere dair tanzim edilmiş olan vakfiyelerdir.

Vakfiyelerde gerek hayrat eser, gerekse akarın bulunduğu mahal ve mimari özellikleri detaylı olarak zikredildiğinden, ihya ve yeniden inşada büyük oranda doğru veya doğruya yakın yeniden yapma imkânı vermektedir.

Konuya Mehmed Salih Efendi Camii ve Muallimhanesi vakfiyesi açısından bakacak olursak, hemen belirtelim iki eserin ilki olarak kabul ettiğimiz Bulargı Köyü Camiine ait vakfiye ve camiye ihya, muallimhaneyi ilk olarak inşa eden Mehmed Salih Ağa Vakfiyesi hali hazırda bulunmamaktadır. Bulargı Köyüne ait 1584 tarihli tahrirde kısmen bilgi bulunsa da 18 Recep 1273/4 Mart 1857 tarihli evkaf

belgesine göre (Başkanlık Osmanlı Arşivi Evkaf Muhasebe Kalemı (BOA, EV, MH): 581/512) Mehmed Salih Ağa'nın vakfiyesi Osmanlı döneminde de bulunamamıştır.

Burada dikkati çeken bir başka husus da bu tarihte vakfiye için sicile bakıldığı hususudur. Konumuz olmasa da 1273/1857 tarihine Aksaray Sicili'ne bakıldığı ve vakfiyenin bulunamadığı hususu Aksaray tarihi için son derece ehemmiyetlidir. Çünkü hali hazırdaki bilgilere göre Aksaray şehrine ait tespit edilebilen tek bir sicilden bahsedilmektedir. Eğer kayıta kasd edilen sicil Aksaray Sicili ise bu konu Aksaray tarihi açısından son derece dikkate değerdir. Eğer İstanbul sicillerinden biri ise bunun Evkaf-i Hümayun Mahkemesi Sicilleri'nden biri olma ihtimali yüksektir. Yukarıda zikrettiğimiz belgeye göre mutad bir uygulama olarak vakfın tanzim edildiği dönemde Şeriye Sicili'nin 1273/1857 tarihinde mevcut olduğu neticesini hâsıl etmektedir.

Bu çalışmanın hazırlandığı süreçte biz de öncelikli olarak Türkiye ve diğer Osmanlı coğrafyasında bulunan vakıfların vakfiyelerinin asıl veya suretlerinin çoğunun muhafaza edildiği Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde, Osmanlı Arşivi'nde ve Topkapı Sarayı Arşivi'nde yaptığımız araştırmalarda hâlihazırda vakfiyelerin asıl veya suretine ulaşamadık. Yukarıda temas ettiğimiz gibi her iki vakfiyenin tanzim edildiği döneme ait Aksaray ve diğer sicillerde kayıtlı olması gerekirken Aksaray'ın XVIII. asır sicilleri bugün mevcut olmadığından, İstanbul'daki Evkaf Mahkeme Sicilleri'nde ise bulunamadığından şu an için vakfiyenin içeriği ile ilgili malumat veremiyoruz.

Bu durumda vakfın, hayratın ve mimari durumunun tam olarak tespiti, vakfiyesi bulunan hayrat ve akara nispetle mümkün değildir. Ancak tahrir kayıtları ile sonraki dönemde evkaf ve diğer ilgili arşiv tasniflerin yansımış belgelerden kısmen akarları ve vazifelileri izlemek mümkündür. Aşağıda XVI. yüzyıldan başlayarak önce Bulargı Köy Camiinin, ardından da Mehmed Salih Ağa Vakfı'nın hareketliliğine ait tablolarda vakıf ve görevliler ortaya konulmuştur.

Tablo I

1584 TARİHLİ TAHRİRDE CAMİİ ve VAKIF AKARLARI,

Adı	Sayısı	Para
Dükkân	3	170 Akçe
Değirmen	3 Sehm Tarlada kurulu	90 Akçe
Ferhad Vakfı bakıyyesinden		240 Akçe
Vefat eden eşhas bakıyyesinden		100 Akçe
Toplam		600 Akçe (TKGM, D: 405/79a;Konyalı, 1974: 1153)

Tahrir kayıtlarında vazifelilere ait kayıt bulunmasa da kanaatimizce Bulargı Köyü'nde veya şehir merkezinde bulunan üç dükkân ile büyük ihtimalle köyde bulunan değirmen camii vakfının akarıdır. Tabloda dikkatimizi çeken diğer önemli unsur ise iki adet vakıf bakiyesine ait kayıtlardır. Osmanlı vakıf sisteminde bir şekilde fazla veren kimi vakıfların bakiyeleri yukarıda olduğu gibi başka bir hayrata aktarılabilir, ya da kendi bünyesinde biriktirilerek sonradan ortaya çıkacak ihtiyaca harcanabilirdi.

Burada Ferhad isimli şahsın vakıf fazlası olan yıllık 240 akçe, Bulargı Köyü Camii vakfına aktarılmıştır. Kayıta dikkatimizi çeken diğer fazla ise vefat eden kimi şahısların vakıflarından yapılan aktarımdır. Osmanlı vakıflarında bu tür fazlalar umumiyetle Medine-i Münevvere fukarasına şart edilirken, Aksaray'da fazlanın Bulargı Köy Camiine şart veya tahsis edilmiş olması dikkate değerdir. Bu kayıt aklımıza yine Bulargı köyünde veya Aksaray'daki köy camiini koruyup gözleyen yöneticilerin

olduğunu ve kendi vakfı yetmediğinde diğer vakıflardan takviye yapıldığı neticesini hâsıl etmektedir. Son olarak elimizde kayıt bulunmasa da camii ve vakfın en az bir mütevellisinin, bir camii imamının ve müezzinin bir de kayyımın bulunduğunu söylememiz mümkündür.

Tablo II

XVIII. ASIRDA CAMİİ ve MUALLİMHANE VAKFININ VAZİFELERİ

Vazife	Vazifeli Adı	Günlük Maaşı	Kayıt Tarihi
Müteveli	Mehmed Salih Efendi	5 akçe	14 Rebiul ahir 1188 (Vâkıf bu tarihte vefat etmiş olup, belgede tevliyet ile alakalı Osmanlı vakıf sisteminde klasikleşen şekilde, tevliyete önce kendisine, daha sonra evladına, sonra da akrabasına şart etmiştir. Ne var ki, 1188 tarihine gelindiğinde vâkıfın evladı olmadığı ve mütevelliliğin boş olduğu görülmüş ve Mehmed Salih Ağa'nın kardeşi Mehmet Selim Sultan'a yazdığı arıza ile tevliyetin kendisine verilmesini istemiştir (TSMA, E): 832/52-4) 9 Şaban 1201 (Vakıflar Genel müdürlüğü Arşivi(VGMA), 265/56: 111/1)
Mektep Halifesi	Ahmed oğlu Ali	2 akçe	15 Cemaziyelahir 1174/ 22 Ocak 1761
Devr-han	Ahmed oğlu Ali	1 akçe	15 Cemaziyelahir 1174/ 22 Ocak 1761 (İlk atama Aksaray Kadısı aynı zamanda vakfın mütevellisi Mehmed Sadık Efendi tarafından yapılmıştır (TSMA, E: 832/52-7)
İmam	Resul oğlu Mustafa	4 akçe	15 Cemaziyelahir 1174/ 22 Ocak 1761
Kâtip	Resul oğlu Mustafa Mehmet Şerif	2 akçe	15 Cemaziyelahir 1174/ 22 Ocak 1761 (TSMA, E: 832/52-8) 28 Safer 1188 (TSMA, E: 832/52-5)

İkinci Müezzin	Mustafa oğlu Hamza	3 Akçe	14 Cemaziyelahir 1174/ 21 Ocak 1761
Kayyım	Mustafa oğlu Hamza	3 akçe	14 Cemaziyelahir 1174/ 21 Ocak 1761 (TSMA, E: 832/52-9)
Câbi	Mustafa oğlu Hidayetullah	3 akçe	14 Cemaziyelahir 1174/ 21 Ocak 1761 (TSMA, E: 832/52-10)
Muallim-i Sıbyan/mücevvüdül-Kuran	Hüseyin oğlu İlyas	4 akçe	14 Cemaziyelahir 1174/ 21 Ocak 1761
Devirhan	Hüseyin oğlu İlyas	1 akçe	14 Cemaziyelahir 1174/ 21 Ocak 1761 (TSMA, E: 832/52-11)
Müezzin	Veli oğlu İbrahim	1 akçe	14 Cemaziyelahir 1174/ 21 Ocak 1761
Devirhan	İbrahim Halife	1 Akçe	14 Cemaziyelahir 1174/ 21 Ocak 1761 (TSMA, E: 832/52-12)
Vaiz	Mehmed oğlu Süleyman Efendi	4 akçe	21 Rebiulahir 1174/ 30 Kasım 1760 (Vaiz ataması ilk olarak 22 Safer 1174 tarihinde Aksaray Kadısı İsmail Efendi tarafından tertip edilmiş, (TSMA, E: 832/52-14) akabinde bizzat Mehmed Salih Ağa tarafından Anadolu muhasebesine yazılmıştır (TSMA, E: 832/52-13).
Toplam	13 Görev, 9 Görevli	34 Akçe (günlük)	

Topkapı Sarayı Arşivi'nde bulunan ve yukarıda zikrettiğimiz büyük çoğunluğu 1174/1761 yılında tanzim edilmiş Mehmed Salih Ağa vakfına ait belgelerden, onun vakfiyesinin bu tarihten birkaç yıl evvel olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim bu tahminimizi doğrulayabilecek bir kayıt Sicilli Osmanî 'de mevcuttur. Kitaba göre Enderun'dan yetişip önce çukadar, sonra silahtar-i şehriyari olan Mehmed Ağa 1170/1756 tarihinde vefat etmiştir (Süreyya, 1997: 286). Yukarıdaki 1174 tarihli kayıtlarda ağanın sağ olması ve 1188 tarihli kayıta ağadan merhum diye bahsedilmesi Mehmed Ağa'nın 1188 tarihinden evvel vefat ettiğini ihtimalini güçlendirmektedir.

Vakıf vazifelilerinin dikkat çekenlerinden ilki mütevellilik ile alakalıdır. Mehmed Ağa vakfın yönetimini öncelikle kendisine, sonra evladına, onlardan sonra da akrabasına şart etmiştir. Ancak bu şarta dair 14 Rebiulahir 1188/ 24 Haziran 1774 tarihli Mehmed Salih Ağa'nın kardeşi Mehmed Sadık Efendi'nin bizzat Sultan'a yazdığı arizadan kardeşi Mehmed Salih Ağanın vefat ettiğini ve evladına şart

edilmiş olan tevliyet cihetinin boş olduğunu ve vakfın şartına göre kendisinin bu vazifeye atanmasını talep etmiştir. (TSMA, E: 832/52-4)

Mehmet Salih Ağa'nın sağlığında tanzim edildiğini tahmin ettiğimiz vazifeli dağılımında dikkati çeken bir başka husus da, genelde iki ayrı vazifeye farklı günlük maaş ile aynı kişinin şart edilmiş olduğudur. Örneğin imamet ve kitabete Resul oğlu Mustafa adlı aynı kişi toplam altı akçe ile tayin edilirken, sıbyan hocalığı ve devirhanlığa Hüseyin oğlu İlyas toplam beş akçe günlük maaşla tayin edilmiştir. Vakıf görevleri arasında en yüksek tahsisin beklendiği gibi mütevelliyeye yapıldığı, sıbyan mektebi hocasına ise mutad üzere dört akçe tahsis edildiği belirtilebilecek hususlardan biridir.

Tablo III

XIX ASIRDA VAKIF GÖREVLİLERİ

GÖREV	GÖREVLİ	PARA	TARİH
Müteveli	Mehmed Sadık Efendi Vâkıfın akrabasından Hatice Nazire Hatun	5 akçe (Kayıtta maaş belirtilmemiş olmakla birlikte biz vakıf şartından hareketle bu rakamı yazdık)	10 Muharrem 1240/4 Eylül 1824 (TSMA, E: 832/52-1) 9 Rebiulevvel 1291/26 Nisan 1874 23 Cemaziyelahir 1302/9 Nisan 1885 (BOA, EV, MKT, CHT: 201-6)
Cibayet Kitabet	İbrahim oğlu El Hac Hafız Mehmed'in vefatından sonra Es Seyyid Mustafa Rasih Efendi	2 akçe	10 Muharrem 1240/ 4 Eylül 1824
Kâtib	Mehmed Said	2 akçe	10 Muharrem 1240/ 4 Eylül 1824
Hitabet	Mustafaoğlu Hafız İdris Halife Hafız Osman		5 Şaban 1258 (VGMA, 291: 18-5) 21 Muharrem 281 (VGMA, 149: 104-1292)

XIX. yüzyıla yansıyan vazifeli listesinde dikkatimizi çeken ilk husus yine mütevellilik ile alakalıdır. İlk kayıtlı isim olan Mehmed Sadık Efendi kanaatimizce Vâkıfın yeğeni yani Mehmed Selim Efendi'nin oğlu olmalıdır. İkinci isim Hatice Nazire Hatun ise mütevelliliğe oğlunun yerine niyabet etmektedir.

Tabloda görüldüğü üzere vakfın cihetlerinden dört tanesi bu yüzyılda belgelere yansımış olup kanaatimizce diğerleri mutad üzere devam etmiş olmalıdır.

TESİSLERİN GEÇİRDİĞİ TAMİRAT ve GÜNÜMÜZDE TESİSLERİN DURUMU

Camiinin ikinci defa 1760 öncesinde yeniden yapıldığı hususu nettir. Muallimhane ise bu tarihte ilk defa inşa edilmiştir. Yukarıda vazifelilerin tespitinde kullandığımız 1229/1813-1814 tarihli Topkapı Sarayı Arşiv belgelerinin birinde camiinin tamir edildiğini ima eden bir kitabe örneği yer almaktadır. Sultan II. Mahmud döneminde yapılan bu ameliye Sultan'ın giriştiği diğer tamirat faaliyetine nispetle tarafımızca mantıklı bulunmaktadır. Yani Camiinin gereken ilk tamiratının 1229/1813-14 tarihinde yapıldığını söylememiz mümkündür (TSMA, E: 832/52-2).

Caminin bugüne ulaşmasındaki en mühim amil hâlihazırdaki eserin kapı üstünde bulunan kitabede belirtildiği üzere 1870 yılında Sultan Abdülaziz döneminde geçirdiği tamirattır. Kanaatimizce aynı dönemde yanında bulunan sıbyan mektebi de tamir edilmiştir. Camii bu tamirat esnasında belki eski yapısındaki özellikten dolayı belki de ilk defa taştan inşa edilmiştir.

Cumhuriyet Döneminde de ilk olarak minaresi yıkılan caminin sağına iki şerefeli bir minare eklenmiştir. 1974 öncesinde ise yine köylülerin gayreti ile yeniden tamirattan geçirilmiştir (Konyalı, Cilt II, 1974: 2146). Mülkiyeti Vakıflar genel Müdürlüğüne aittir. Hâlihazırda 1870 yılı mimarisine uygun olarak faaliyeti sürdürmektedir (camiinin mimari özellikleri için bakınız: Erdal, 2014: 123-126). Muallimhâne ise sonraki dönemlerde ilk ve ortaokul olarak kullanılmıştır. Köylülerin verdiği bilgiye göre 1970li yıllarda yıkılmış olup (okulun son hali için bakınız: Konyalı, II, 1974: 2150) yeri şu an boştur.

Camiinin etrafında 1970 yıllarda kimi kabirler bulunuyor idiyse de şu an yoktur.

SONUÇ

Bu çalışma sonucunda neticelendirdiğimiz ilk husus camiinin tarihi sürecidir. Konu ile alakalı daha evvelden tarihi süreci ele alan detaylı bir çalışma yapılmadığından bundan önceki araştırmalarda camiinin tarihi ile alakalı farklı görüşler ortaya atılsa da bu çalışma ile camiinin ilk yapılışı ve vakfın tarihi ortaya çıkarılmış oldu. Keza vakıfların ne zaman tesis edildiği kısmen ilk vakfın akarlarının ne olduğu da ortaya çıkarıldı. Yine vakıf görevlileri ve intikal şekilleri, özellikle Topkapı Sarayı Arşivi'nde ve Vakıflar Genel Müdürlüğü Arşivi'nde bulunan belgelerle tamamen aydınlatılmış oldu.

Hedeflediğimiz ve şu ana kadar yapmış olduğumuz çalışmalara rağmen camii ve muallimhane vakfiyesine ya da özetine ulaşamadık. Bu durum Mehmed Salih Ağa vakfında bulunan akarların ne olduğunun bilinmezlikte kalmasına neden olmuştur. Ayrıca 1870 yılında yapılan yenilemeye ait Arşivlerimizde bir kayıt bulunamaması bu konuda eksik kalan hususlardan biridir.

Çalışma sonucunda bundan sonra yapılabilecekler için ilk teklifimiz öncelikli olarak vakfiyesinin bulunması ya da şartlarının tespit edilmesidir. Ardından camiinin bulunduğu mahallin tapu ve sahiplik durumları dikkate alınarak muallimhanenin yeniden inşası veya varlığının tescilidir.

KAYNAKÇA

BOA, EV MKT. CHT 201/6

BOA, EV. MH. 581/512

TKGM, D. 405, vr.79a; s. 1153

TSMA, E, 832/52 1-14

VGMA 265/56 s.111/1

VGMA, 291/18-5

VGMA,149/104/1292

Aygün, Necmettin. *Nüfus Defterlerinde Aksaray'ın Sosyal ve Ekonomik Tarihi (1830-1845)*, Cilt I, Aksaray, 2016.

Erdal, Zekai. *Aksaray'da Türk Devri Mimarisi*, (Basılmamış Doktora Tezi) Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2014.

İpşirli, Mehmet. "Hacegan" *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt XVI, İstanbul 1996.

Kılıç, Alparslan. *4 Nolu Niğde Şer'iyye Sicili H. 1313 – 1316 / M. 1895 – 1898*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Yüzüncüyıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van 2007.

Konyalı, İsmail Hakkı. *Abideleri ve Kitabeleri ile Aksaray Tarihi*, Cilt I-II, İstanbul 1974.

Süreyya, Mehmed. *Sicill-i Osmanî Yahud Tezkire-i Meşahi-i Osmâniyye*, Cilt. V/I, (yay. Keskin, Mustafa vd.) İstanbul 1997.

Şahin, İlhan. "Aksaray", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt. II, 8İstanbul 1989.

Togan, Zeki Velidi. *Umumi Türk Tarihine Giriş*, İstanbul 1981.

Uğur, Bediha. *Tarihsel Süreç İçerisinde Aksaray* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Yakın Doğu Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Lefkoşa 2013.

Yörük, Doğan. *XVI. Yüzyıl Başlarında Aksaray Kazası ve Kazası'nın İskanı*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Konya 1996.

Yörük, Doğan. *XVI. Yüzyılda Aksaray Sancağı*, (Basılmamış Doktora Tezi) Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimlere Enstitüsü, Konya 2002.

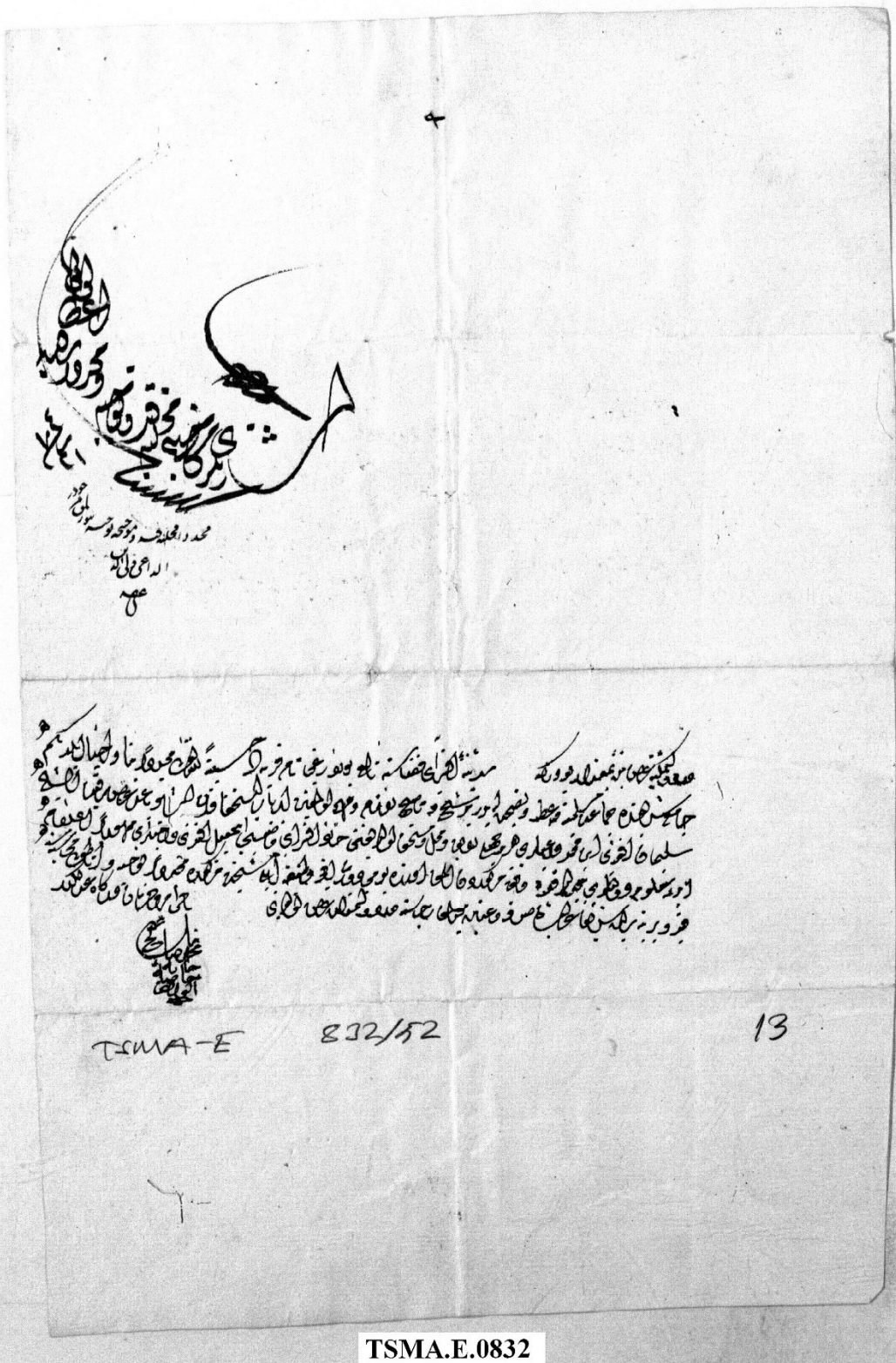

EKLER

Bulargı Ulu Camii ve Muallimhanenin Boş Arazisi

TSM.A.E.0832

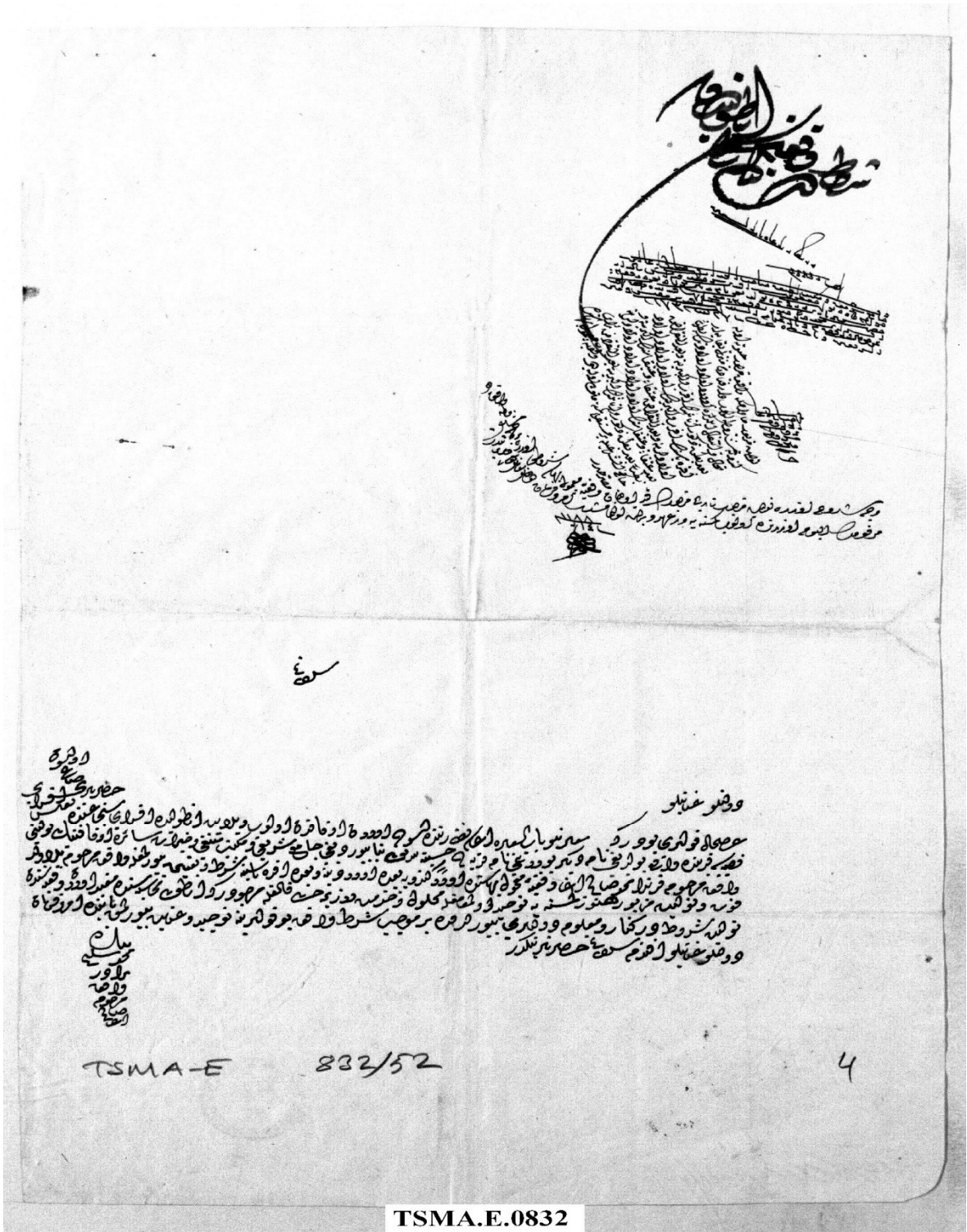
Aksaray Kadısı Mehmed Sadık Ağa'nın Muallimhaneye Yapılacak Mektep Halifesi Tayinine Dair Arızası

دودو محمد زین الدین دایم بود که او تکی قضا کتبه تابع بولدی فی نام دیگر بولدی فی نام قریم اعظم خیر انداز محمد صالح
نام صلیب الخیر با اذنه سیدنا و احدی ایلدی حاج نبوغرینده واقع معلم خانه مجور برعت خلیفه
نصف و نعیس اولمق لایم و هم اولمقین لیسو باعث وقوع عبودیت علی بن محمد خلیفه محل و سخی و سخی
لاندرس اذ بار قادر کتبه اولمقین بر وجه شرط واقف بوی ایه بوی اکی بقره و لیسو ایلست خلیفه سید و بی جامع منکر
ایام جوم بوی بر اقره دور خطه خدیق رفوم علی خلیفه لیسو اوزرینه مجور اوجیه و محله قید و یت برکت
عاشق صدق و احسن بیورلق چکسنه اوله واقع الخالد بالاناس پان سیر اعلا و اولمق
اولمقیر باقی ارفغان حضرت من له الا نکلنا حیرا فی نوع الحاس من شهد جائی الی اخر
سنة اربع و سبعین و مائة و ثمانی و عشرون
محمد صادق اقام کتبه

TSMA-E 832/52 7

TSMA.E.0832

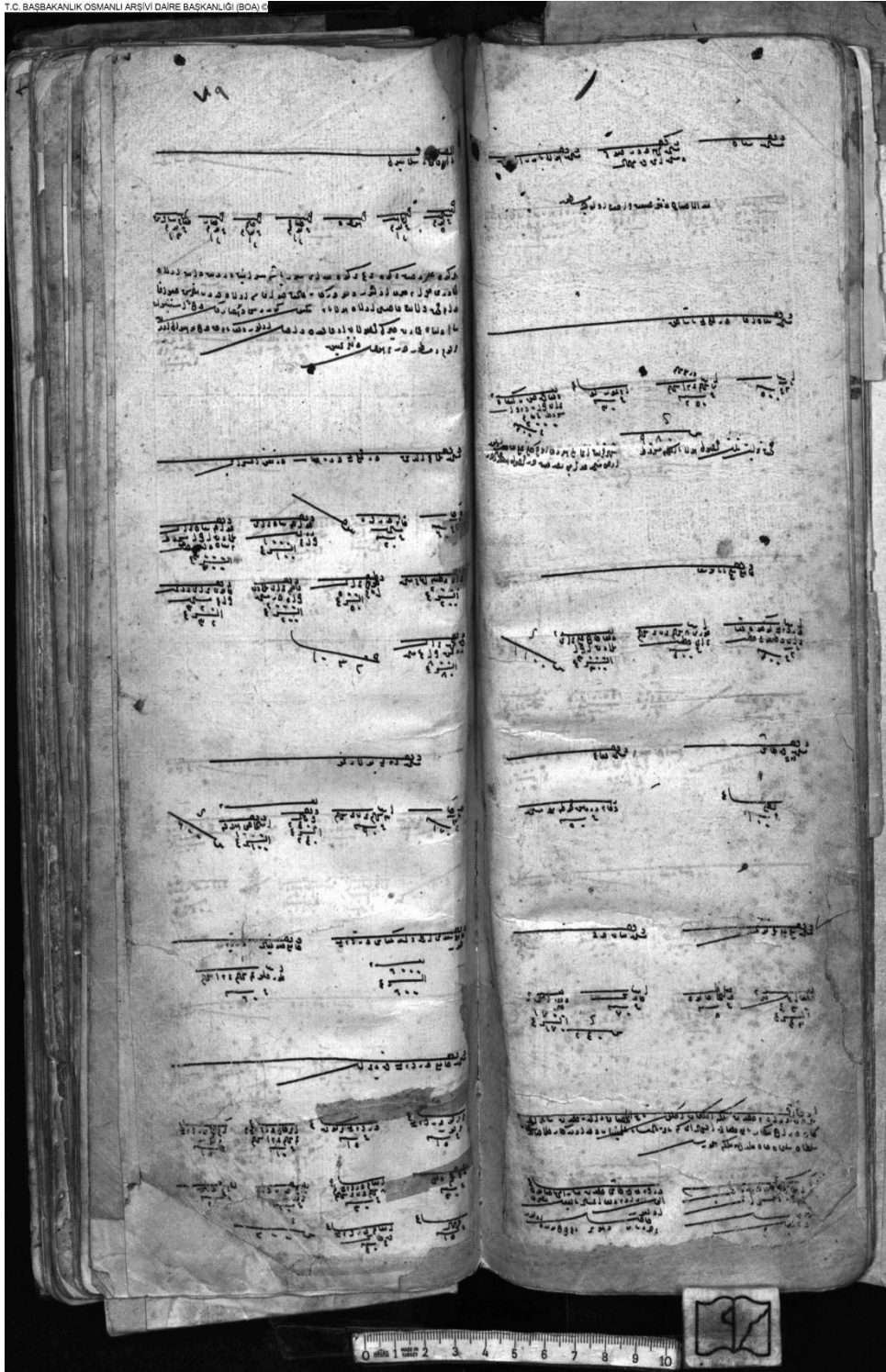
Mehmed Salih Ağa'nın Ölümü Üzerine Kardeşi Mehmet Selim'in Tevliyetin Kendisine Verilmesini İstedığıne Dair Belge

TSMA.E.0832

Aksaray Kazasında Bulargı Köy Cami Vakfının 1584 Tarihli Mufassal Evkaf Tahriri Kaydı

T.C. BASBAKANLIK OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI (BOA)

1960'ların Sonunda Camii ve Ortaokul (Konyalı, Cilt II, 1974: 2150)

Yeşilova Camii ve Okulu